

Çocuklar için Dijital Bağımlılık Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Güvenirlik ve Geçerlilik Analizi

Adaptation of the Digital Addiction Scale for Children into Turkish: Reliability and Validity Analysis

Cihangir Kaçmaz¹ , Hatice Birgül Cumurcu² , Osman Tayyar Çelik²

1. Bingöl Üniversitesi, Bingöl

2. İnönü Üniversitesi, Malatya

Abstract

Objective: The aim of this study is to adapt the Digital Addiction Scale for Children into Turkish and to conduct a reliability and validity study with psychometric analyses.

Method: The study was conducted with 326 secondary school students, 165 girls and 161 boys, using convenience sampling method. After the language validity study, the structure of the scale was examined with confirmatory factor analysis, and similar scale validity and item discrimination power were tested. In addition, Cronbach Alpha reliability coefficient was calculated.

Results: As a result of the analyses, the two-factor structure of the scale was confirmed as interpersonal relationships and introverted factors. It was determined that the item discrimination power and item-total test correlations were high for the lower and upper 27% groups, and the correlation with the scores of the "Digital Game Addiction" scale applied within the scope of similar scale validity was high. Finally, Cronbach Alpha reliability coefficient was calculated as ,84 for interpersonal relationships, ,85 for introverted factors and ,90 for the overall scale.

Conclusion: Digital Addiction Scale for Children is a valid and reliable scale to measure the digital addictions of secondary school students in Turkey.

Keywords: Digital addiction, secondary school students, reliability, validity

Öz

Amaç: Bu araştırmanın amacı Çocuklar için Dijital Bağımlılık Ölçeğinin Türkçeye uyarlanmasını, psikometrik analizlerle güvenilirlik ve geçerlik çalışmasının yapılmasıdır.

Yöntem: Araştırma, uygun örnekleme yöntemi kullanılarak 165'i kız, 161'i erkek olmak üzere 326 ortaokul öğrencisiyle gerçekleştirilmiştir. Dil geçerliği çalışmasından sonra doğrulayıcı faktör analizi ile ölçeğin yapısı incelenmiş, benzer ölçek geçerliği ve madde ayırt edicilik gücü test edilmiştir. Ayrıca Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır.

Bulgular: Analizler sonucunda kişiler arası ilişkiler ve içe dönük faktörler olmak üzere ölçeğin iki faktörlü yapısı doğrulanmıştır. %27'lik alt ve üst gruplar için madde ayırt edicilik gücünün ve madde toplam test korelasyonlarının yüksek olduğu, benzer ölçek geçerliği kapsamında uygulanan "Dijital Oyun Bağımlılığı" ölçeği puanları ile korelasyonun yüksek olduğu tespit edilmiştir. Son olarak Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı kişiler arası ilişkiler için ,84 içe dönük faktörler için ,85 ve ölçeğin geneli için ,90 olarak hesaplanmıştır.

Sonuç: Çocuklar için Dijital Bağımlılık Ölçeğinin Türkiye'de ortaokul öğrencilerinin dijital bağımlılıklarını ölçmek amacıyla geçerli ve güvenilir bir ölçektir.

Anahtar kelimeler: Dijital bağımlılık, ortaokul öğrencileri, güvenilirlik, geçerlilik

Giriş

Dijital bağımlılık, bireyin teknolojik cihazlarla sürekli etkileşim içerisinde bulunmasının bir sonucu olarak, bu durumun olumsuz etkilerinden zarar görmeye başlaması biçiminde ifade edilmektedir (1). Temel olarak dijital araçlara ve uygulamalara karşı duyulan bağımlılık olarak tanımlanabilen dijital bağımlılık; öncelikli olarak dijital araç ve uygulamaların günlük hayata olumsuz etkilerini, internet, televizyon, sosyal medya, dijital oyun, akıllı telefon bağımlılığını içermekte olan şemsiye bir terimdir (2). Son yıllarda, dijital medya araçları ve cihazlarının çeşitliliği artış göstermiş ve bu durum internet, sosyal medya, akıllı telefonlar, televizyon ve dijital oyunlara olan bağımlılığı da beraberinde getirmiştir. Bu nedenle, dijital bağımlılık kavramı oldukça geniş bir alana yayılmıştır ve farklı türde bağımlılıklar şeklinde ifade edilmiştir. Bu tür bağımlılıklar, dijital bağımlılık alt türleri olarak kabul edilmekte ve kapsamı oldukça geniş bir yer tutmaktadır (1). Dijital bağımlılık neredeyse her yaş grubunda yüksek sayılarda bağımlı bireyler içeren ve çağımızın en büyük bağımlılık türü kabul edilen bir davranışsal bağımlılık çeşididir (3). Bu sebeple bireylerin fiziksel, duygusal ve toplumsal açıdan birçok sorun yaşamalarına neden olmaktadır (1). Teknolojik araç ve uygulamaların giderek yaygınlaşması değişik boyutlarda ve farklı şekillerde bireyleri etkilemeye başlamıştır. Buna bağlı olarak dijital bağımlılığın güncel araştırmalar ile incelenmesi önem arz etmektedir (2).

Kullanıcıların dijital medya araçlarını kullanma şekilleri, bağımlılıkla ilgili klinik belirtileri göstermektedir. İnternet ve diğer dijital araçların kullanımına karşı bağımlılık hissi, son zamanlarda giderek artmaktadır ve bu durum, araştırmacıların bu davranışsal fenomeni keşfetmelerine yönelik ilgiyi artırmıştır. Bu teknolojik ilerlemelerin kullanım kalıpları, Amerikan Psikiyatri Birliği Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı'nın beşinci baskısının (DSM-5) tanı kriterlerine uygun görünmektedir (4). İlgili alan yazın incelendiğinde dijital bağımlılığın açıklanmasında madde ve davranış bağımlılıklarında da yer alan zihinsel meşguliyet, tolerans, yoksunluk, sorunlar, çatışma, yalan söyleme, yerine koyma, nüks etme, ruh hali değişikliği kavram ve semptomlarının kullanıldıkları görülmüştür (5,6). Zihinsel meşguliyet, internete bağlı olabilmek için güçlü bir isteği ifade ederken (5), tolerans, bireyin bir aktive ile ilgili daha önce yaşamış olduğu haz veren etkileri tekrardan hissedebilmek için yapmış olduğu aktivitenin süresini veya sıklığını belirgin olarak artırmasını ifade etmektedir (5). Yoksunluk, meşgul olunan ilgili dijital aktivite aniden azaldığında veya tamamen kesildiğinde ortaya çıkan olumsuz duygu durumlarını ve/veya fiziksel etkileri ifade etmektedir (5). Bir diğer ölçüt olan sorunlar, dijital bağımlılık nedeniyle ebeveynlerle anlaşmazlık, uyku bozuklukları, para yönetimi, akademik başarı gibi kontrol edilmelerinde problemler yaşanan hale gelebilecek yaşam gerekliliklerini ifade ederken (6), çatışma, bağımlı birey ile çevresindekiler arasındaki (kişiler arası çatışma) veya bireyin kendi içinden (içsel çatışma) belirli bir faaliyetle ilgili olan çatışmalara atıfta bulunmaktadır (5). Yalan söyleme, bireylerin dijital cihazlarında geçirdikleri süre ve yaptıkları aktiviteler hakkında çevrelerine doğru olmayan bilgiler vermelerini ifade ederken (6), yerine koyma, ebeveynlerin çocuklarından uzak hissetmesi sonucu aile birliğinin bozulmuş olduğunu hissetmelerini ifade etmektedir (6). Son olarak; nüks etme: belirli bir aktivitenin daha önceki bağımlılık kalıplarına tekrar tekrar dönme eğilimini ve bağımlılığın derecesine de özgü olarak, uzun yıllar süren kontrolden sonra bile hızla geri kazanılması eğilimini ifade ederken (5), ruh hali değişikliği, bireylerin belirli bir aktiviteye katılmanın bir sonucu olarak hissettikleri sakinleşme, uyuşma, kaçış gibi öznel deneyimlere işaret etmektedir (5).

Türkiye'de çocukların dijital araç kullanımı incelendiğinde Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2021 verilerine göre 9-15 yaş grubundaki çocukların %82,7'sinin dijital araç kullandıkları, bu grubun %90,1'inin hemen hemen her gün dijital araç kullandıkları saptanmıştır. Aynı araştırmanın verilerine göre çocukların %31,3'ünün interneti sosyal medyada vakit geçirmek için kullandıkları ve bu grubun %77,7 sinin hemen hemen her gün sosyal medyada vakit geçirdikleri bildirilmiştir. Yine aynı araştırmada, çocukların %64,4'ünün cep telefonu kullandığı ortaya konulmuştur. Bu çocukların %84,6'sının neredeyse her gün cep telefonu kullandıkları belirtilmiştir (7). Araştırmalar internetin kontrolsüz kullanımının bir takım bedensel ve ruhsal problemlere yol açabileceğini ortaya koyarken (8), sosyal medya bağımlılığının belirtilerinin fiziksel ve duygusal tepkiler, psikolojik ve kişilerarası sorunlar şeklinde ortaya çıkabileceğini göstermiştir (9). Aşırı bir şekilde akıllı telefon kullanan çocuklarda sinirlilik, mizaç değişiklikleri, dikkat dağınıklığı ve tembellik gibi

davranış sorunları daha fazla görülmekte ve çocukların erken yaşta cep telefonu kullanmaya başlamasıyla bu sorunlar daha da artmaktadır (10).

Dijital bağımlılığın ve dijital araçları aşırı kullanmanın bireyler üzerinde bir takım olumsuz etkileri bulunmaktadır. Uzun süre ekran karşısında vakit geçirmek, kalp-damar hastalıkları için risk faktörü olan obezite, yüksek tansiyon, düşük kolesterol seviyeleri, uyku kalitesinin bozulması, stres düzenlemesinde problemler ve insülin direnci gibi sorunlara yol açmaktadır. Ayrıca, görme bozukluğu ve kemik yoğunluğunun azalması gibi diğer fiziksel sorunlar da ortaya çıkabilmektedir (11). Dijital bağımlılık dürtüsellik, saldırganlık, dikkatsizlik ve narsisizm gibi önemli psikolojik sorunlara yol açmaktadır (12). Dijital bağımlılığının depresyon, kaygı, DEHB, sosyal kaygı, yalnızlık, düşmanlık, saldırganlık, intihar, psikolojik işlev bozukluğu, duygusal ve davranış sorunları ile bağlantılı olduğu saptanmıştır (13). Araştırmalar, ergenlerin dijital araçları aşırı kullanmalarının, sosyal destek ve bağlanmaya olan ihtiyaçlarını olumsuz etkilediğini göstermektedir. Ayrıca bireyler arasındaki yüz yüze iletişim, olumlu bir sosyal iyilik durumu ile güçlü bir şekilde ilişkilendirilirken, dijital bağımlılık davranışları ise bireylerin yaşam doyum düzeylerini olumsuz etkilemektedir (11,14).

Dijital bağımlılık konusu hakkında, eğitsel amaçlı sosyal medya kullanımından gençlerin internet ve sosyal medya kullanım alışkanlıklarına, çocukların dijital bağımlılık düzeylerine kadar birçok konuda araştırmalar yapılmış ve incelenmiştir. Bu çerçevede geçmişte eğitsel amaçlı sosyal medya kullanımı (15), sosyal medya kullanım alanları ve sosyal medya bağımlılık ilişkisinin teorik düzlemi (16), gençlerin sosyal medya ve internet kullanım alışkanlıkları; gençlerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri (17,18) araştırılmıştır. Bu çalışmaların yanı sıra "Web tabanlı öğretim ortamındaki öğrencilerin internet bağımlılığını etkileyen faktörler" konusu üzerine (19), "Üniversite öğrencileri arasında internet bağımlılığı ve internet bağımlılarının profili" üzerine (20), "İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi" üzerine (21), "Çevrimiçi oyun bağımlılığı ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması" konusu üzerine (22), 0-12 yaş aralığında yer alan çocukların ebeveynlerinden alınan bilgiler doğrultusunda dijital bağımlılık düzeyleri üzerine (23), öğrencilerinin dijital bağımlılık ve yaşam doyumunun incelenmesi üzerine (24) ve de çocukların bağımlılık düzeyleri ve dijitalleşmenin çok farklı boyutlarıyla daha birçok araştırma yapılmış ve ilgili konu irdelenmiştir.

Dijital teknolojinin kullanımı, olumlu ve olumsuz etkileri ve dijital bağımlılık konusu üzerine yapılan çalışmalar, ölçümün zorluğuna rağmen çeşitli ölçeklerin geliştirilmesine yol açmış ve geçerliliği ve güvenilirliği test edilmiş ölçekler ortaya çıkmıştır. Örneğin "İnternet Bağımlılığı Ölçeği" (25), "Dijital Oyun Bağımlılığı Ölçeği (DOB-7)" (26), "Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği (SAS-SV)" (27), "Problemler Cep Telefonu Kullanım Ölçeği" (28), "Ergenler İçin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formu" (29) araştırmacılar tarafından Türkçe 'ye uyarlanmıştır. Uyarlanan ölçeklerde oyun bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, akıllı telefon bağımlılığının dijital bağımlılıktan farklı olarak kavramsallaştırıldığı görülmektedir. Ancak son yıllarda teknolojiye dayalı bu tür bağımlılıklar tematik olarak dijital bağımlılık kavramı altında ele alınmaya başlanmıştır. Bununla birlikte ortaokul öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerini belirlemeye yönelik Türkçe bir ölçüm aracına rastlanılmamaktadır.

Ortaokul dönemi çocukların ergenliğe adım attığı en önemli geçiş noktalarından birisi olması nedeniyle bu süreci etkileyen faktörler ve bunların yönetimi hakkında detaylı bilgi sahibi olmak önem arz etmektedir. Bu nedenle dijital bağımlılıkla ilgili araştırma çerçevesinin genişletilmesi için geçerli ve güvenilir ölçme araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kapsamda araştırmada ortaokul öğrencilerine yönelik olarak hazırlanan Çocuklar İçin Dijital Bağımlılık Ölçeğinin (ÇDBÖ) Türkçe'ye uyarlanması ve de güvenilirlik ve geçerlik gibi psikometrik özelliklerinin ortaya konması amaçlanmıştır.

Yöntem

Örneklem

Araştırmanın çalışma grubu seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Uygun örnekleme, çalışmaya katılmak isteyen bireylerin kolaylıkça ulaşılabilir gönüllü kişilerden oluşması durumunda uygulanmaktadır (30).

Araştırmanın evrenini Bingöl il merkezinde ortaokula devam etmekte olan öğrenciler (N:10750) oluşturmaktadır. Anket geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarında örneklem büyüklüğü en az ölçeğin madde sayısının 5 ila 10 katı olmalıdır (31). Dolayısıyla bu çalışmada ihtiyaç duyulan örneklem büyüklüğü 125 ila 250 öğrenciden oluşmaktadır. Bununla birlikte örneklem büyüklüğünü tahmin etmek için bir ön-güç analizi yapılmıştır.

Orijinal ölçek geliştirme çalışmasında (6) Çocuk Anksiyetesi ve Depresyonu Ölçeği puanı ile ÇDBÖ arasında korelasyon katsayısı ($r=,414$) olarak hesaplanmıştır. Bu korelasyon katsayısı üzerinden etki büyüklüğü 0,62 olarak hesaplanmıştır. Bu kapsamda etki büyüklüğü ,62 olarak kabul edildiğinde %95 güç ile minimum örneklem büyüklüğü 109 olarak hesaplanmıştır. Örneklem sayısı arttıkça çalışmanın gücü artmaktadır (32). Bu doğrultuda verilerin güvenilirliğini artırmak ve de hata oranlarını azaltmak için 3 farklı ortaokuldan 326 öğrenci çalışmaya dâhil edilmiştir. Katılımcıların %50,6'sı kız ve %49,4'ü erkektir. Katılımcıların %28,2'si 12 yaş, %30,4'ü 11 yaş, %23,9'u 13 yaş, %12'si 10 yaş, %4'ü 14 yaş ve %1,5'i 9 yaşındadır. Katılımcıların %29,1'i 7. Sınıf, %26,4'ü 6. Sınıf, %24,5'i 5. Sınıf ve %19,9'u 8. Sınıf öğrencisidir. Katılımcıların %65,3'ü telefon kullanırken, %34,7'si kullanmamaktadır. Katılımcıların %36,7'si bilgisayar kullandıklarını belirtirken, %63,3'ü kullanmadıklarını belirtmişlerdir. %52,5'i tablet kullanırken, %47,5'i kullanmamaktadır. %6,7'si Playstation kullanırken, %93,3'ü kullanmamaktadır. Ayrıca katılımcıların %93,3'ü dijital araç kullandıklarını belirtirken, %6,7'si herhangi bir dijital araç kullanmadığını ifade etmiştir.

Katılımcıların dijital araçları hafta içi kullanım süreleri incelendiğinde, %47,2'si 0-1 saat, %27'si 1-3 saat, %12,3'ü hafta içi hiç kullanmadığını belirtirken, %9,2'si 3-5 saat, %3,4'ü 5-9 saat ve %0,9'u ise 9 saat ve üzeri hafta içi dijital araç kullandığını belirtmektedir. Katılımcıların dijital araçları hafta sonu kullanım süreleri incelendiğinde, %34,7'si 0-1 saat, %29,4'ü 1-3 saat, %19,6'sı 3-5 saat, %8'i 5-9 saat, %6,4'ü hafta sonu hiç kullanmadığını belirtirken, %1,8'i 9 saat ve üzeri dijital araçları kullandığını ifade etmektedir. Katılımcılara dijital araçları kullanım amaçları sorulmuştur. Katılımcıların %83,1'i dijital araçları bilgi edinmek için kullandığını belirtirken, %16,9'u bu amaçla kullanmadıklarını belirtmişlerdir. İletişim kurmak için %60,1'i kullandığını ve %39,9'u kullanmadığını söylemiştir. Eğlenmek için %73'ü kullandığını ve %27'si kullanmadığını ifade etmiştir. Oyun oynamak için %56,7'si kullandığını ve %43,3'ü kullanmadığını belirtmiştir.

İşlem

Ölçek uyarlanma sürecinde bir dizi adımlar izlenmiştir. Bu adımlar belirlenirken alan yazında önerilen aşamalar takip edilmiştir (35). Bu adımlar aşağıdaki gibidir:

1. Gerekli izinlerin alınması
2. Ölçeğin orijinal İngilizce formunun Türkçe 'ye çevrilmesi
3. Türkçe dil geçerliliğinin yapılması
4. Ölçeğinin orijinal diline geri geri çevrilmesi ve Türkçe çeviri ile karşılaştırılması

Yukarıda sözü edilen adımlar doğrultusunda ilk olarak Dr. Nazir Hawi'den e-mail yoluyla "The Digital Addiction Scale for Children" Çocuklar için Dijital Bağımlılık Ölçeği'nin kullanım izni alınmıştır. Sonrasında alan uzmanları ile bu ölçeğin Türkçe'ye uyarlanmasının uygun olduğuna karar verilmiştir. Ardından, ölçeğin Türkçe 'ye çevrilmesi amacıyla Uzman Çeviri Formu oluşturularak; yabancı dil uzmanı, eğitim bilimci, özel eğitimci, psikolog, psikolojik danışman olmak üzere İngilizce ve Türkçe dillerine hâkim olan en az doktora öğrenimini görmüş olan beş uzmana gönderilmiştir. Uzmanlardan gelen çeviriler tablo haline dönüştürülmüştür. Üç uzman ile birlikte her bir madde için en uygun çeviriler oy birliğiyle belirlenmiştir. Bu aşamadan sonra üzerinde mutabakata varılmış olan Türkçe çeviri formu iki Türk Dili ve Edebiyatı öğretim üyesi ve bir Türkçe öğretmene gönderilerek Türkçe dil geçerliliği değerlendirilmiştir. Verilen geri bildirimlerle birlikte gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Son olarak Türkçe 'den İngilizce 'ye geri çeviri formu hazırlanarak İngilizce ve Türkçe dillerine hâkim olan en az doktora öğrenimini görmekte olan beş uzmana gönderilmiştir. Gelen cevapların ölçeğin orijinal maddeleriyle karşılaştırılması adına Geri Çeviri Değerlendirme Formu hazırlanmış ve bu form en az doktora öğrenimini görmekte olan beş uzmana gönderilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda

seçilen Türkçe maddelerin orijinal ölçek formuyla en az %80 oranında benzerlik sağladığı sonuca varılmıştır. Bu aşamanın tamamlanmasından sonra ölçeğin Türkçe formu oluşturulmuş ve geçerlilik ve güvenilirlik açısından değerlendirilmek üzere hazır hale getirilmiştir.

Yukarıda bahsedilen süreçler tamamlandıktan sonra İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulundan gerekli etik kurul onayı alınmıştır (Karar Sayısı:2021/2067, Oturum Tarihi:18.05.2021). Kurum uygulama izni için Milli Eğitim Bakanlığı "Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik" başvuru sisteminden kurum izni için başvurular yapılarak uygulama izni alınmıştır. Gerekli izinler alındıktan, Bingöl il merkezinde bulunan resmi ortaokullar 2021-2022 eğitim öğretim döneminde uygulama için ziyaret edilmiştir. Öğrenciler araştırmaya katılmadan önce velilerden veli onam formu, öğrencilerden katılım onam formu alınmıştır. Bu formları dolduran öğrenciler araştırmaya dâhil edilmiş, ölçekler yüz yüze sınıf ortamında uygulanarak veriler katılımcılardan toplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulan "Kişisel Bilgi Formu" uyarlaması yapılan "Çocuklar için Dijital Bağımlılık Ölçeği" ve benzer ölçek geçerliğini incelemek için "Dijital Oyun Bağımlılığı Ölçeği" kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Bu formda katılımcılara cinsiyetleri, yaşları, sınıf düzeyleri ve de cep telefonu, bilgisayar, laptop, tablet ve Playstation gibi cihazları kullanıp kullanmadıkları, hafta içi ve hafta sonu dijital araçları kullanım süreleri, dijital araçları kullanım amaçlarına dair sorular yöneltilmiştir.

Çocuklar için Dijital Bağımlılık Ölçeği

ÇDBÖ 9-12 yaş arası çocukların dijital cihaz kullanımı ile ilgili davranışlarını değerlendirmek için Hawi, Samaha ve Griffiths (2019) tarafından geliştirilmiş olup, dijital bağımlılık riskini değerlendirmek için güvenilir ve geçerli bir araç olduğu belirlenmiştir. ÇDBÖ, çocukların akıllı telefon, tablet ve dizüstü bilgisayar/PC kullanımının eğitimsel, psikolojik, sosyal ve fiziksel iyilik hallerini ne derece olumsuz etkilediğini ölçmektedir (6). ÇDBÖ, dokuz tanısı DSM-5 kriterine göre geliştirilen ve aynı zamanda Griffiths'in 6 temel bağımlılık (zihinsel meşguliyet, tolerans, yoksunluk, ruh hali değişikliği, çatışma ve nüks etme) ve DSM-5'in üçüncü bölümünde yer alan internet oyun oynama bozukluğu tanı kriterlerine dayanmaktadır. Bunlara ek olarak sorunlar, yalan söyleme ve yerine koyma şeklinde üç kriter daha bulunmaktadır. Ölçek, 2 alt boyut ve toplamda 25 maddeden oluşmaktadır. Öz bildirim dayalı 5'li likert tipi puanlamaya sahiptir (5,6,33). Ölçeğin alt boyutlarından içe dönük faktörleri bağımlılığın kriterlerinden olan zihinsel meşguliyet, tolerans, yoksunluk ve ruh hali değişikliği oluşturmaktadır. Kişiler arası ilişkiler faktörünü de aynı şekilde bağımlılığın kriterlerinden olan sorunlar, çatışma, yalan söyleme, yerine koyma, nüks etme oluşturmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alfası ise 0,936'dır. Ölçekten alınabilecek toplam puan 25 ile 125 arasında değişmekte olup, daha yüksek puanlar daha fazla dijital bağımlılık riskini göstermektedir (6).

Çocuklar için Dijital Oyun Bağımlılığı Ölçeği

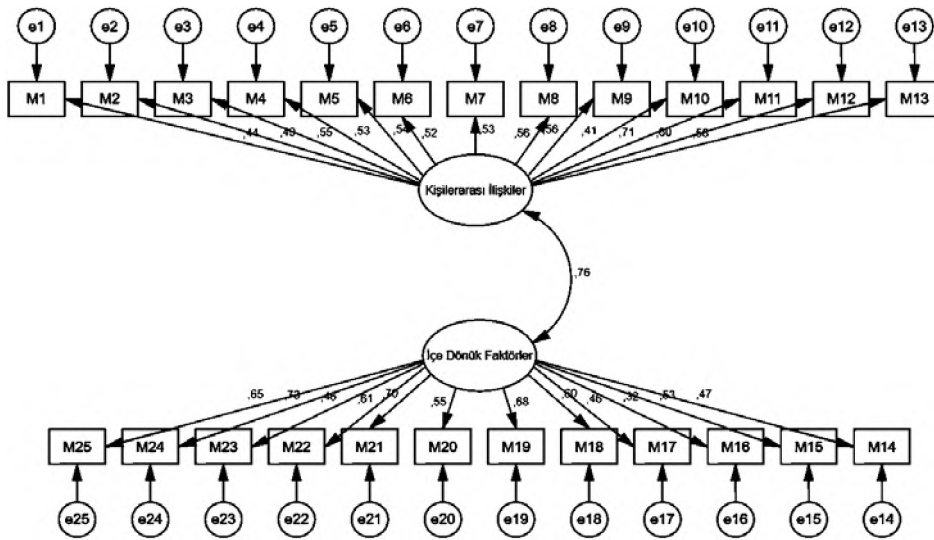
Hazar ve Hazar (2017) tarafından geliştirilen bu ölçek, 10-14 yaş arasındaki 364 öğrencinin dijital oyun bağımlılığı düzeyini ölçmek amacıyla kullanılmıştır. Ölçek, 5'li likert tipinde (Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Kararsızım, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum) ve 24 maddeden oluşmaktadır. Ayrıca, ölçek 4 alt boyuttan oluşmaktadır: Dijital Oyun Oynamaya Yönelik Aşırı Odaklanma ve Çatışma (0,78), Oyun Süresinde Tolerans Gelişimi ve Oyuna Yüklenen Değer (0,81), Bireysel ve Sosyal Görevlerin/Ödevlerin Ertelenmesi (0,76), Yoksunluğun Psikolojik-Fizyolojik Yansıması ve Oyuna Dalma (0,67). Ölçeğin toplam iç tutarlılık katsayısı 0,90 ve Test-Tekrar Test korelasyon katsayısı 0,81 olarak belirlenmiştir. Ölçekten alınabilecek puanlar 24 ile 120 arasında değişmektedir ve 1-24 puan aralığı normal grubu, 25-48 puan aralığı az riskli grubu, 49-72 puan aralığı riskli grubu, 73-96 puan aralığı bağımlı grubu, 97-120 puan aralığı ise yüksek düzeyde bağımlı grubunu temsil etmektedir (34).

Veri Analizi

ÇDBÖ alt faktörlerinin uyarlama araştırmasında ÇDBÖ kişiler arası ilişkiler ve içe dönük faktörler alt boyutlarının dağılım normalliğini test etmek için çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiştir. Analiz sonucunda çarpıklık ve basıklık değerlerinin +3 ile -3 aralığında dağıldığı görülmüştür. Bu kapsamda normallik varsayımı karşılandığından analizlere devam edilmiştir (36). Ölçeğin yapı geçerliliğini incelemek amacıyla birinci düzey ve ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Benzer ölçek geçerliği için Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı hesaplanmış ve madde ayırt ediciliğini incelemek amacıyla %27'lik alt-üst grupların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. Güvenirlik kapsamında ise boyutlar ve ölçeğin geneli için Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı hesaplanmıştır.

Bulgular

Yapı geçerliliğini incelemek için DFA yapılmış ve model uyum iyiliği değerleri hesaplanmıştır. ÇDBÖ doğrulayıcı faktör analizi iki aşamalı gerçekleştirilmiştir. İlk olarak ölçek iki alt faktör olarak ele alınmış ve faktör yükleri hesaplanmıştır. Elde edilen sonuç Şekil 1'de sunulmuştur.

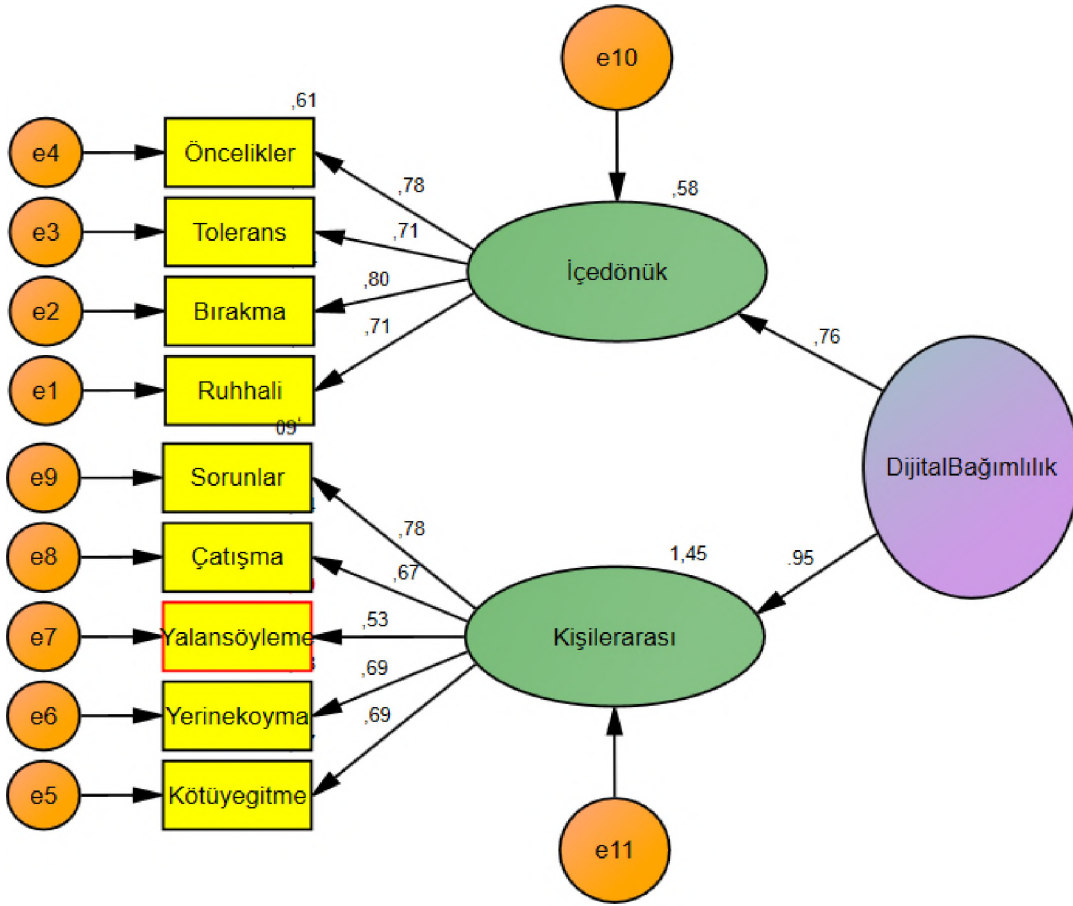

Şekil 1: Çocuklar için Dijital Bağımlılık Ölçeğinin birincil düzey doğrulayıcı faktör analizi sonuçları

Yapılan analiz sonucuna göre kişilerarası ilişkiler ve içe dönük faktörler alt boyutlarına ait maddelerin faktör yükleri 0,30'un üzerinde çıkmıştır. Bu değerler kabul edilebilir sınır değerlerin (37) üstündedir. Dolayısıyla alt boyutlardan herhangi bir ifade çıkartılmadan ikinci düzey faktör analizi sonuçlarına geçilmiştir. İkincil düzey DFA analizi sonuçları Şekil 2'de detaylı olarak gösterilmektedir.

ÇDBÖ'ye ait ifadelerin faktör yüklerinin ,30'un üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Faktör yüklerinin ,30'un üzerinde olması araştırmaya mevcut ifadelerle devam edilmesi için yeterlidir. Ayrıca model uyum iyiliği değerleri incelenmiştir. Öncelikle ki kare/serbestlik derecesi (χ^2) sonucu elde edilen sonucun 5'in altında (2,128) olduğu (38), normlaştırılmış uyum indeksinin (NFI) ,90'dan (,95) yüksek (39) olduğu, yaklaşık hata karekökü (RMSEA) değerinin, 08'den düşük (,059) olduğu (40), uyum iyiliği indeksi (GFI) değerinin, 90'ın üzerinde (,96) olduğu (38) ve karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI) değerinin 0 ve 1 arasında (,97) olduğu (41) tespit edilmiştir. Böylelikle ÇDBÖ model uyum iyiliği değerlerinin kabul edilebilir kanaatine varılmış ve yapı geçerliliği sağlanmıştır.

Yapı geçerliği kapsamında ÇDBÖ'nin alt boyutlarının madde-toplam istatistikleri Tablo 1'de ayrıntılı olarak gösterilmektedir.

Şekil 2. Çocuklar için Dijital Bağımlılık Ölçeği ikincil düzey doğrulayıcı faktör analizi diyagramı

Tablo 1'e göre ölçek maddelerinin kaldırılması durumunda toplam puan ortalamasında önemli bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Benzer şekilde ilgili maddelerin kaldırılması durumunda Cronbach Alpha katsayısında da önemli bir değişiklik gerçekleşmemektedir. Kişiler arası ilişkiler boyutunun Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı, 84 olarak hesaplanmıştır. Bu değer güvenilirlik katsayısı açısından iyi (42) kabul edilmektedir. Ayrıca madde-toplam istatistikleri incelendiğinde boyuta ait ifadelerden herhangi birinin kaldırılmasına gerek duyulmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla mevcut yapıdaki ifadelerle devam edilmiştir. İçe dönük faktörler boyutunun Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ,85 olarak hesaplanmıştır. Bu değer güvenilirlik katsayısı açısından iyi (42) kabul edilmektedir. Düzeltilmiş madde toplam test korelasyonları incelendiğinde ölçek maddelerinin ölçek madde toplam puanı ile ilişkili olduğu korelasyon katsayılarının ,29 ile ,65 arasında değiştiği görülmektedir. Dolayısıyla ölçeğin iç tutarlılığının yüksek olduğu söylenebilir.

Ölçeğin ayırt ediciliğini incelemek amacıyla alt ve üst %27'lik grupların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. ÇDBÖ alt ve üst %27'lik Grupların t Testi Sonuçlarına Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2'ye göre ölçeğin tüm maddeleri için alt ve üst %27'lik grupların puan ortalamalarının karşılaştırılması sonucu t değerlerinin anlamlı olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle ölçek maddelerinin puan olarak alt ve üst grupta yer alan bireyleri birbirinden ayırt edebildiği söylenebilir. Ayrıca ölçekte yer alan tüm maddelerin geçerliklerinin yüksek seviyede olduğu ve maddelerin ayırt edici oldukları ifade edilebilir.

Benzer ölçek geçerliği kapsamında ÇDBÖ, içe dönük faktörler ve kişiler arası ilişkiler alt boyutlarının Çocuklar için Dijital Oyun Bağımlılığı ile ilişkisini açıklamak için korelasyon analizi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 3'te detaylı olarak yer almaktadır.

Tablo 1. Çocuklar için Dijital Bağımlılık Ölçeğinin alt boyutlarının madde-toplam istatistikleri

Madde	İfade Kaldırıldığında Ölçek Ortalaması	Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyonu	İfadelerin Açıklanan Varyans Oranı	Madde Kaldırıldığında Cronbach Alpha Katsayısı
M1	20,2546	,378	,264	,831
M2	19,6994	,451	,252	,826
M3	19,6779	,495	,328	,823
M4	19,8681	,538	,328	,820
M5	19,8405	,571	,421	,818
M6	20,1779	,469	,328	,826
M7	19,3926	,492	,296	,824
M8	19,8497	,507	,277	,822
M9	19,5828	,501	,306	,822
M10	19,1687	,367	,179	,838
M11	19,9724	,657	,509	,812
M12	20,1810	,453	,320	,827
M13	20,0399	,536	,389	,820
M14	21,4141	,449	,283	,839
M15	21,5706	,490	,274	,836
M16	22,0890	,290	,132	,849
M17	21,2914	,447	,243	,840
M18	21,8282	,567	,388	,831
M19	21,8620	,605	,421	,828
M20	21,5153	,540	,320	,832
M21	22,0613	,634	,444	,826
M22	22,3620	,505	,330	,836
M23	21,6472	,413	,188	,843
M24	22,0000	,645	,502	,825
M25	21,4908	,612	,405	,827

Tablo 2. Çocuklar için Dijital Bağımlılık Ölçeği alt ve üst %27'lik grupların t testi sonuçları

Madde No	Alt %27 Üst %27 t	p
M1	7,822	,00**
M2	9,664	,00**
M3	5,946	,00**
M4	4,672	,00**
M5	10,323	,00**
M6	9,587	,00**
M7	12,771	,00**
M8	12,471	,00**
M9	9,748	,00**
M10	9,660	,00**
M11	10,671	,00**
M12	9,709	,00**
M13	9,706	,00**
M14	7,255	,00**
M15	10,201	,00**
M16	6,727	,00**
M17	10,792	,00**
M18	8,237	,00**
M19	11,706	,00**
M20	8,613	,00**
M21	11,473	,00**
M22	8,863	,00**
M23	5,414	,00**
M24	13,821	,00**
M25	7,258	,00**

N=326, *p<,001

Tablo 3: Çocuklar için Dijital Bağımlılık Ölçeği ile Dijital Oyun Bağımlılığı Ölçeği arasındaki korelasyon

	1	2	3
1. Kişilerarası ilişkiler	-		
2. İçe dönük faktörler	,730**	-	
3. Dijital oyun bağımlılığı	,915**	,938**	-

**p<0.01

Korelasyon analizi sonuçlarına göre kişilerarası ilişkiler ve içe dönük faktörler alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ($p=,000$; $r=,73$) bir ilişki vardır. Ayrıca yine kişilerarası ilişkiler alt boyutu ile Çocuklar için Dijital Oyun Bağımlılığı arasında pozitif yönde anlamlı ($p=,000$; $r=,91$) bir ilişki vardır. Son olarak içe dönük faktörler alt boyutu ile Çocuklar için Dijital Oyun Bağımlılığı Ölçeği arasında pozitif yönde anlamlı ($p=,000$; $r=,93$) bir ilişki bulunmaktadır. Bu kapsamda çocuklar için dijital bağımlılık ölçeğinin benzer ölçek geçerliliğinin sağlandığı söylenebilir.

Tartışma

Dijital araçların gündelik yaşamımızı kolaylaştırmakla birlikte bu araçların bağımlılıktan kaynaklı birçok olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Özellikle daha savunmasız konumda olan çocuklar için olumsuz etkileri daha belirgindir ve her geçen gün daha fazla risk oluşturmaktadır. Bu kapsamda dijital bağımlılıkla mücadele çok yönlü bir süreci içerisinde barındırmaktadır. Tanılama, bilinçlendirme çalışmaları için olumsuz etkilerinin farkında olma ve müdahale programları bunlardan bazılarıdır. Bu kapsamda çocuklarda dijital bağımlılığın ölçülmesi için öncelikle standart ölçme araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada Seçer (35)'in önermiş olduğu ölçek uyarlama adımları izlenerek Çocuklar için Dijital Bağımlılık Ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır.

Gerekli izinler alındıktan sonra ölçek 5 ayrı dil uzmanı tarafından Türkçeye çevrilmiş, her bir madde için uygun çeviriler belirlenmiştir. Sonrasında, elde edilen form Türkçe dil geçerliğini sağlamak, anlam ve ifade bozukluklarını gidermek adına 3 Türk Dili uzmanına gönderilmiştir. Bu aşamadan sonra, geri çeviri formu hazırlanarak Türkçe ve İngilizce Dillerine hâkim 5 uzmana gönderilmiştir. Gelen cevapların ölçeğin orijinal maddeleriyle karşılaştırılması adına Geri Çeviri Değerlendirme Formu hazırlanmış ve bu form da 5 ayrı uzmana gönderilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda seçilen Türkçe maddelerin orijinal ölçek formuyla en az %80 oranında benzerlik sağladığı sonuca varılmış ve ölçeğin Türkçe formu oluşturulmuştur.

Ölçeğin yapı geçerliliğini test etmek için DFA yapılmış ve model uyum iyiliği değerleri hesaplanmıştır. ÇDBÖ doğrulayıcı faktör analizi iki aşamalı gerçekleştirilmiştir. İlk olarak ölçek iki alt faktör olarak ele alınmış ve faktör yükleri hesaplanmıştır. Yapılan analiz sonucunda kişiler arası ilişkiler ve içe dönük faktörler alt boyutlarına ait ifadelerin faktör yükleri 0,30'un üzerinde çıkmıştır. Dolayısıyla alt boyutlardan herhangi bir ifade çıkartılmadan ikincil düzel faktör analizi sonuçlarına geçilmiştir. Ölçeğin orijinal formunda ise ölçeğin faktör yük değerlerinin 0,39 ile 0,68 arasında değiştiği belirlenmiştir (6). DFA analizi sonucunda ÇDBÖ model uyum iyiliği değerlerinin iyi olduğu kanaatine varılmış ve yapı geçerliliği sağlanmıştır.

Kişiler arası ilişkiler ve içe dönük faktörlerinin güvenilirlik değerlerini hesaplamak için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Kişiler arası ilişkiler Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,84 olarak hesaplanırken, içe dönük faktörler Cronbach Alpha güvenilirlik 0,85 olarak hesaplanmıştır. Tüm ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ise 0,90 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin orijinal versiyonunun güvenilirlik katsayısı 0,94'tür (6). Ölçeğin Alman versiyonunda ise güvenilirlik katsayısı 0,94 olarak hesaplanmıştır (43). Bu açıdan araştırmamız literatürle uyumludur.

Benzer ölçek geçerliği kapsamında dijital oyun bağımlılığı ile ÇDBÖ arasındaki korelasyon kat sayısı hesaplanmıştır. Yapılan analizler sonucunda ÇDBÖ alt boyutları ile Çocuklar için Dijital Oyun Bağımlılığı arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin geliştirildiği orijinal çalışmada benzer ölçek geçerliliği kapsamında ÇDBÖ ile Çocuk Anksiyetesi ve Depresyonu Ölçeği korelasyon

katsayısı hesaplanmıştır ve ölçekler arası korelasyon 0,41 olarak bulunmuştur (6). Sonuç olarak ölçeğin benzer ölçek geçerliliğinin sağlandığı söylenebilir.

Sonuç olarak, ölçeğin bağımlılık kriterlerine göre belirlenen iki faktörlü yapısının iyi uyum gösterdiği görülmüştür. Ölçeğin güvenilirlik katsayılarının ve madde toplam istatistiklerinin iyi düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bulgular ÇDBÖ'nün ortaokul öğrencileriyle gerçekleştirilecek olan araştırmalarda kullanılabilirliğini göstermektedir. Bununla birlikte araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. İlk olarak araştırma verileri araştırmanın yapıldığı il ile sınırlıdır. İkinci olarak benzer ölçek geçerliliği için ortaokul öğrencilerinin dijital bağımlılıklarını ölçmeye yönelik eş değer bir ölçek formu bulunmadığından benzer bir ölçek olan Çocuklar için Dijital Oyun Bağımlılığı Ölçeği kullanılmıştır. Son olarak değerlendirici içi güvenilirlik hesaplamasının yapılmaması araştırmanın sınırlılıklarındandır.

Kaynaklar

1. Kaymal B. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Dijital Bağımlılıklarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretimi Ana Bilim Dalı, 2020.
2. Arslan A, Kırık A, Karaman M, et al. Lise ve üniversite öğrencilerinde dijital bağımlılık. Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi 2015; 8(8): 34-58.
3. Horzum MB. İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Eğitim ve Bilim 2011; 36(159): 56-68.
4. Alrobai A, Algashami A, Dogan H, et al. COPE.er method: combating digital addiction via online peer support groups. Int J Environ Res Public Health 2019; 16(7): 1162.
5. Griffiths M. A 'components' model of addiction within a biopsychosocial framework. J Subst Use 2005; 10(4): 191-197.
6. Hawi NS, Samaha M, Griffiths MD. The digital addiction scale for children: Development and validation. Cyberpsychol Behav Soc Netw 2019; 22(12): 771-778.
7. TÜİK. Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuklarda-Bilisim-Teknolojileri-Kullanim-Arastirmasi-2021-41132> (Accessed 17.04.2023).
8. Zou Z, Wang H, d'Oleire Uquillas F, et al. Definition of substance and non-substance addiction. Zhang X, Shi J, Tao R, (editors). Singapore: Springer Singapore, 2017; 21-41.
9. Kuss DJ, Griffiths MD. Online social networking and addiction—a review of the psychological literature. Int J Environ Res Public Health 2011; 8(9): 3528-3552.
10. Divan HA, Kheifets L, Obel C, et al. Cell phone use and behavioural problems in young children. J Epidemiol Community Health 2012; 66(6): 524-529.
11. Lissak G. Adverse physiological and psychological effects of screen time on children and adolescents: Literature review and case study. Environ Res 2018; 164: 149-157.
12. Aboujaoude E, Gega L. Editorial perspective: Missing the forest for the trees—how the focus on digital addiction and gaming diverted attention away from wider online risks. Child Adolesc Ment Health 2021; 26(4): 369-371.
13. Ko C-H, Yen J-Y, Liu S-C, et al. The associations between aggressive behaviors and Internet addiction and online activities in adolescents. J Adolesc Health 2009; 44(6): 598-605.
14. Boniel-Nissim M, Tabak I, Mazur J, et al. Supportive communication with parents moderates the negative effects of electronic media use on life satisfaction during adolescence. Int J Public Health 2015; 60(2): 189-98.
15. Yılmazsoy B, Kahraman M. Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ile sosyal medyayı eğitsel amaçlı kullanımları arasındaki ilişkinin incelenmesi: Facebook örneği. Journal of Instructional Technologies & Teacher Education 2017; 6(1): 9-20.
16. Babacan ME. Sosyal medya kullanım alanları ve bağımlılık ilişkisi. Addicta: The Turkish Journal on Addictions 2016; 3(1): 7-28.
17. Kırık A, Arslan A, Çetinkaya A, et al. International Journal of Sport Culture and Science 2015; 3(3): 108-122.
18. Şahin C, Yağcı M. Sosyal medya bağımlılığı ölçeği-yetişkin formu: geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi. 2017; 18(1): 523-538.
19. Balta ÖÇ. Web tabanlı öğretim ortamındaki öğrencilerin internet bağımlılığını etkileyen faktörler. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 2008; 41(1): 187-205
20. Balcı Ş, Gülnar B. Üniversite öğrencileri arasında internet bağımlılığı ve internet bağımlılarının profili. Selçuk İletişim 2009; 6(1): 5-22.

21. Horzum MB. İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Eğitim ve Bilim 2011; 36(159): 56-66.
22. Kaya AB. Çevrimiçi Oyun Bağımlılığı Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması. Yüksek Lisans Tezi, Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Ölçme ve Değerlendirme Bilim Dalı, 2013.
23. Dilci T, Arslan A, Ersoy M. 0-12 yaş aralığındaki çocukların dijital bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre belirlenmesi (Sivas ili örnekleme). Tarih Okulu Dergisi 2019; 12(38): 122- 142
24. Altınok M. Lise öğrencilerinin dijital bağımlılık ve yaşam doyumunun incelenmesi. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi 2021; 19(1): 262-291.
25. Bayraktar F. İnternet Kullanımının Ergen Gelişimindeki Rolü. Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, 2001.
26. Yalçın İrmak A, Erdoğan S. Dijital oyun bağımlılığı ölçeği Türkçe formunun geçerliliği ve güvenilirliği. Anadolu Psikiyatri Derg 2015; 16(Suppl 1): 10-18.
27. Demirci K, Orhan H, Demirdas A, et al. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nin Türkçe formunun gençlerde geçerlilik ve güvenilirliği. Klin Psikofarmakol Bulteni 2014; 24(3): 226-234.
28. Sar AH, Işıklar A. Adaptation of problem mobile phone use scale to Turkish. Journal of Human Sciences 2012; 9(2): 264-275.
29. Taş İ. Ergenler için sosyal medya bağımlılığı ölçeği kısa formunun (SMBÖ-KF) geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Online Journal of Technology Addiction and Cyberbullying 2017; 4(1): 27-40.
30. Kılıç S. Örnekleme yöntemleri. Journal of Mood Disorders 2013; 3(1): 44-46.
31. Akgül A. Tıbbi Araştırmalarda İstatistiksel Analiz Teknikleri SPSS Uygulamaları. 2. Baskı, Ankara: Emek Ofset, 2005, 441.
32. Goulet-Pelletier JC, Cousineau D. A review of effect sizes and their confidence intervals, Part I: The Cohen'sd family. Quant Method Psychol 2018 ;14(4): 242-65.
33. Andıç S, Batıgün AD. DSM-5 tanı ölçütleri temelinde İnternet Bağımlılığı Ölçeği'nin geliştirilmesi: İnternet oyun oynama bozukluğu açısından bir değerlendirme. Türk Psikiyatri Derg 2019; 32(1): 33-42.
34. Hazar Z, Hazar M. Children Çocuklar İçin Dijital Oyun Bağımlılığı Ölçeği. J Hum Sci 2017; 14(1): 203-216.
35. Seçer İ. Psikolojik Test Geliştirme Ve Uyarlama Süreci: SPSS ve LISREL Uygulamaları. 2. Baskı, Ankara: Anı yayıncılık; 2015.
36. Jondeau E, Rockinger M. Conditional volatility, skewness, and kurtosis: existence, persistence, and comovements. J Econ Dyn Control 2003; 27(10): 1699-1737.
37. Coombs WN, Schroeder HE. Generalized locus of control: An analysis of factor analytic data. Pers Individ Dif 1988; 9(1): 79-85.
38. Şimşek Ö. Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş: Temel İlkeler ve LISREL Uygulamaları. 1. Baskı, Ankara: Ekinoks Yayınları, 2007.
39. Bentler PM. Comparative fit indexes in structural models. Psychol Bull 1990; 107(2): 238-246.
40. Schermelleh-Engel K, Moosbrugger H, Müller H. Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. Methods of Psychological Research 2003; 8(2): 23-74.
41. Kline RB. Software review: Software programs for structural equation modeling: Amos, EQS, and LISREL. J Psychoeduc Assess 1998; 16(4): 343-364.
42. Hair JF, Anderson RE, Babin BJ, et al. Multivariate Data Analysis: A Global Perspective 7th ed, New Jersey: Pearson, 2010.
43. Schulz van Endert T. Addictive use of digital devices in young children: Associations with delay discounting, self-control and academic performance. PloS One 2021; 16(6): e0253058.

Yazar Katkıları: Tüm yazarlar ICMJE'in bir yazarda bulunmasını önerdiği tüm ölçütleri karşılamışlardır

Etik Onay: Bu çalışma için ilgili Etik Kuruldan etik onay alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar finansal destek beyan etmemişlerdir.

Not: Bu çalışma, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında hazırladığı doktora tezinden üretilmiştir.

Author Contributions: All authors met criteria recommended by ICMJE for being an author

Ethical Approval: Ethical approval was obtained for this study from relevant Ethics Committee.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have declared that there is no conflict of interest.

Financial Disclosure: Authors declared no financial support

Author's Note: This study is derived from a doctoral dissertation prepared by the first author under the supervision of the second author.

Ek 1. Çocuklar için Dijital Bağımlılık Ölçeği

AÇIKLAMA: Sevgili öğrenciler aşağıda çocukların bazı durumlara ilişkin düşüncelerini ifade eden cümleler bulunmaktadır. Lütfen her cümleyi dikkatlice okuyarak o durumun size ne kadar uyduğunu düşünün ve kararınıza en uygun seçeneğin içine çarpı koyarak düşüncenizi belirtin. Sizden düşüncelerinizi içten bir şekilde ifade etmeniz beklenmektedir. Lütfen soruları cevaplarken aşağıdaki yönergeleri dikkate alınız:		(1) Asla	(2) Nadiren	(3) Bazen	(4) Çoğunlukla	(5) Her zaman
1- "Cihazım" denildiğinde kastedilen: PlayStation, Xbox, laptop, bilgisayar, tablet, İpad, akıllı telefon gibi cihazlar						
2- "Cihaz kullanma" denildiğinde kastedilen: sosyal medya kullanımı (YouTube, Instagram, Snapchat, WhatsApp gibi) ve/veya video oyunları oynamak vb.						
3- Lütfen son 6 ay boyunca cihazınızı veya cihazlarınızı kullanmanızla ilgili olan kelimenin bulunduğu kutucuğa çarpı atınız.						
Doğru veya yanlış cevap bulunmamaktadır						
1	Okulda olmadığım zamanlarda vaktimin çoğunu cihazımı kullanarak geçiririm.					
2	Cihazımı kullanırken daha fazla zaman harcama ihtiyacı hissediyorum.					
3	Cihazımı kullanmadığımda kendimi gergin hissedirim.					
4	Cihazımı kullanırken geçirdiğim zaman konusunda aileme yalan söylerim.					
5	Cihazımı kullanmak sorunlarımı unutmama yardımcı olur.					
6	Cihazımı kullanmayı tercih ettiğim için aileme vakit geçirmiyorum.					
7	Cihazımla gitgide daha fazla zaman geçiriyorum.					
8	Cihazımı bırakmam gerektiğini söylediklerinde moralim bozulur/sinirlenirim.					
9	Ailem cihazımı kullanmamı durdurmaya ya da sınırlandırmaya çalışıyorlar ama başaramıyorlar.					
10	Cihazımı kullandıktan dolayı daha az uyuyorum.					
11	Cihazım yanımda olmadığı zamanlarda cihazımla neler yapacağımı düşünürüm (video oyunları, sosyal medya, mesajlaşma, vb.)					
12	Cihazımı kullanmadığımda hayal kırıklığına uğrarım (kötü hissedirim).					
13	Cihazımı kullanırken geçirdiğim zaman konusunda aileme sorun yaşıyorum.					
14	Hayatımdaki en önemli şey cihazımı kullanmaktır.					
15	Cihazımı kullanmak başka şeyler yapmaktan daha eğlencelidir.					
16	Cihazımı kullanırken ne yaptığımı konusunda aileme yalan söylerim.					
17	Cihaz kullanımı kontrol edemiyorum.					
18	Cihazımı kullanmayı tercih ettiğim için hobilerime ya da diğer etkinliklere olan ilgimi kaybettim.					
19	Cihazımı kullanmayı bıraktığımda çok zaman geçmeden tekrar kullanmaya başlarım.					
20	Ödevlerimi veya önemli bir şeyleri yaparken cihazımı kontrol ederim.					
21	Cihazımı kullanmayı bırakmam istendiğinde hayal kırıklığına uğrarım (kötü hissedirim).					
22	Ailem cihazı kullanmayı bırakmamı söylediklerinde onlarla tartışırım.					
23	Cihazımla ilgili şeyler için çok fazla para harcarım.					
24	Kötü hissettiğimde cihazımı kullanmak beni daha iyi hissettirir.					
25	Okuldaki notlarım gittikçe düşmesine rağmen cihazımı kullanmaya devam ediyorum.					

Puanlama Yönergesi

Ölçek toplam 25 maddeden ve 2 alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutlar; kişiler arası ilişkiler (4, 6, 9, 10, 13, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23 ve 25. madde), içe dönük faktörler (1, 2, 3, 5, 7, 8, 11, 12, 14, 15, 21 ve 24. madde) şeklindedir. Ters puanlanan madde bulunmamaktadır.

Ölçekten alınabilecek toplam puan 25 ila 125 arasında değişmekte olup, daha yüksek puanlar daha fazla dijital bağımlılık riskini göstermektedir.